

Силабус
навчальної дисципліни
«Філософія історії»
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма: «ІСТОРИЯ»

Спеціальність: 032 Історія та археологія.

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти – другий.

Викладач (і)	Дуденок Валентина Іванівна
Посилання на сайт	Сторінка курсу в електронній системі МУДЛ: URL: https://edu.bdpu.org/course/view.php?id=574 Персональна сторінка на сайті БДПУ: URL: http://bdpu.org/faculties/gef/structure-istor/composition-kaf-istor/dudenok/
Контактний тел.	0993007015
E-mail викладача:	Dudenok.vi@gmail.com
Графік консультацій	Середа, 9.35-10.55

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
3 кр., 90 год.	д	12	12	66	залік
	з	8		82	залік

Семестр: літній

Мова навчання: українська

Ключові слова: історія, закон, тенденції, розвиток, постмодерн, дискурс, концепт, синергетика.

Мета та предмет курсу:

Мета курсу: поглиблювати наявний стан світоглядної культури і навичок абстрактного мислення, проаналізувати сутність історичного знання в контексті сучасних світоглядно-методологічних парадигм. Опанування

методології історичного знання сприяє становленню самосвідомості, інтелектуальному розвитку, вмінню знаходити оптимальний вихід з ціннісно-кризових ситуацій.

Дана наука дає знання про особливості формування науково-історичних знань та їх роль у суспільстві, про специфіку теорій і методів історичного пізнання, місце історика та історії як науки у культурних процесах світу та епохи. Увага зосереджена на соціальних та гносеологічних підставах знань про суспільство, чинниках вибору певних парадигм, провідних наукових течіях в історичному дискурсі.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є найбільш загальні тенденції розвитку історичного знання, функціонування його в культурному просторі, етапи і методи історичного дослідження.

Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 2. Здатність робити смислові узагальнення та висновки, виявляти в інформаційних даних і концептах хиби й вразливі місця, суперечності та неповноту аргументації.

ЗК 3. Готовність до пізнання нового і неперервного навчання, до опанування нових знань та стратегій/способів мислення.

Результати навчання:

ПРН 1. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, категоріальний апарат з історії та археології.

ПРН 3. Здатність визначати основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди.

ПРН 6. Здатність з'ясувати взаємозв'язок між історичними подіями, явищами, процесами та демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення і висновки про них.

Зміст курсу:

Змістовий модуль 1. Філософія історії як наука

Тема 1. Історія як об'єкт філософських досліджень.

Загальні принципи наукового пізнання. Особливості історії як об'єкту досліджень. Філософія як специфічний тип знання. Філософія історії та її виникнення. Історичне та

логічне в науковому дискурсі. Актуальність проблематики методології історії. Еволюція предмету методології історії. Основні проблеми сучасного вивчення історії.

Тема 2. Об'єкт, суб'єкт та рівні історичного пізнання.

Поняття об'єкту та предмету пізнання в історії. Біологічне, антропологічне та соціальне в історичному пізнанні. Культура і цивілізація як способи репрезентації історії. Закон і закономірність в історії. Універсалістські (синтетичні) спроби представлення історії. Роль особи в історії.

Змістовий модуль 2. Філософські традиції вивчення історії.

Тема 3. Антична історіографія та телеологія європейського середньовіччя

Виникнення історичної рефлексії. Здобутки давньогрецької історіографії. Розвиток історичної думки в Давньому Римі. Християнська історична теологія. Теоцентризм як парадигма середньовічної культури. Проблема теодицеї в історичному ракурсі. Ідея єдності світу в середньовічній філософії.

Тема 4. Історична думка від європейського Ренесансу до Просвітництва

Ренесансні уявлення про історію. Антропоцентризм та гуманізм як базові дискурси Відродження. Пошуки шляхів розвитку історичної думки в 17 ст. Натурфілософія та філософсько-історична думка Просвітництва. Принцип деїзму в культурі Просвітництва.

Тема 5. Метаморфози теоретичної історії у 20 і 21 століттях

Модерністські течії в світовій історіографії: від марксизму до неопозитивізму. Наукова революція середини 20 ст. та її впливи на історіописання. Формування постмодерних тенденцій в теоретичній історії. Постмодернізм як філософська парадигма. Зміна уявлень про суб'єкт пізнання в постмодерній культурі.

Змістовий модуль 3. Філософські аспекти гносеології історії

Тема 6. Структура та рівні історичного пізнання

Багатоманітність форм пізнання в сучасному світі. Теорія та емпірія в історичному пізнанні. Особливості теоретичного знання в історії. Поняття історичного факту. Проблема об'єктивності теоретичного знання. Сенсуалізм і раціоналізм в історичному пізнанні. Поняття дискурсу, парадигми та епістеми. Проблема істинності знань в площині методології історії.

Тема 7. Етапи історичного пізнання.

Поняття ідеальних моделей. Структура моделей історичного пізнання. Підготовчий етап дослідження. Інформаційний етап. Етап реконструкції та його особливості. Сутність пояснювального етапу. Поняття наративу та наративний етап досліджень.

Змістовий модуль 4. Методи науково-історичного пізнання

Тема 8. Теоретико-методологічні засади історичного пізнання.

Поняття методу і методології. Класифікація наукових методів. Можливості та обмеження методів. Загальнонаукові методи. Спеціально-наукові методи. Конкретно-наукові методи та їх застосування. Постмодерні явлення про співрозмірність методу та теорії в історичному знанні.

Змістовий модуль 5. Соціальні функції історії

Тема 9. Історія в соціокультурному просторі

Гносеологічні та соціальні засади науки. Специфіка гуманітарного знання. Герменевтичний дискурс історії. Дискусії навколо соціальних функцій історичного знання. Функція підтримання взірців. Функція легітимізації теперішнього. Функція ідентифікації. Функція есканізму. Функція соціальної пам'яті.

Змістовий модуль 6. Антропологічні засади методології історії

Тема 10. Суб'єкт історії як функція дискурсу.

Інтерпретація понять «буденна історія» та «сучасна історія» в контексті розвитку суспільства. Критерії історичності. Проблема парадигми історичного знання. Антропологічний чинник історії: зміна уявлень про його значимість. Ментальність та історична свідомість суспільства. Постмодерністські уявлення про спрямованість історичного руху. Аксіологічна складова дискусій про істину в історії.

Основними формами вивчення дисципліни є: лекції, практичні заняття, написання рефератів, виконання наукових досліджень, написання наукових статей, тестування. Заключний контроль – залік.

Педагогічний контроль за навчально-професійною діяльністю студентів здійснюється в таких формах:

- а) поточний контроль відбувається за результатами виконання самостійних робіт (опрацювання філософської літератури, написання рефератів, конспектування першоджерел, складання тестів тощо);
- б) залік.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Основна увага приділяється вивченню базової літератури, вмінню самостійно мислити, здатності оперувати понятійним апаратом.

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань під час заняття. Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

Електронне навчання у системі MOODLE, відеопроєктор, ноутбук.

Система оцінювання та вимоги:

При оцінюванні знань, умінь і навичок студентів враховується:

- 1) характер засвоєння наявних знань слухача з дисципліни (рівень усвідомлення, міцність запам'ятовування, обсяг, повнота і точність знань);
- 2) якість актуалізації слухачем знань із предмету (логіка мислення, аргументація, послідовність і самостійність викладу, культура професійного мовлення);
- 3) рівень оволодіння відомими прийомами аналізу соціальних фактів, сформованості умінь і навичок використання засвоєних знань на практиці;
- 4) прояв творчості й самостійності в навчально-пізнавальній діяльності;
- 5) якість виконання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка шкалою ЄКТС
------------	-------------------------------	--------------------

за всі види навчальної діяльності	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Форма підсумкового контролю успішності навчання : залік.

Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку:

Поточне тестування та самостійна робота						сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Зміст. модуль 6	

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100
9	9	10	10	8	10	9	11	14	10	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Рекомендована література

Базова

1. Андрущенко В. П., Губерський Л. В., Михальченко М. І. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія: Підручн. для вищ. навч. закл. К.: Юрінком Інтер, 2016. 552 с.
2. Данильян О. Г. Філософія : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 432 с.
3. Історія соціологічної думки: навчальний енциклопедичний словник-довідник / за ред. В. М. Пічі. Львів, 2016. 687 с
4. Предборська І., Ганаба С. Філософія історії. Навч. посібник.- К.: Університетська книга, 2019, 232 с.
5. Рубанець О. Філософські проблеми наукового пізнання. К.: Університетська книга, 2019. 229 с.

Допоміжна

1. Вжосек В. Історія – Культура – Метафора. Постановня неklasичної історіографії. Про історичне мислення. Київ, 2012.
2. Гатальська С. Філософія культури. Підручник. К., 2005. 348 с.
3. Гейко С. М. Соціально-філософські виміри науки: історичний розвиток соціалізації науки та сучасні параметри наукової професії / С. М. Гейко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Теорія культури і філософія науки. - 2013. - № 1057, Вип. 49(1). - С.

доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhtTK_2013_1057_49%281%29__6

4. Дойчик М.В. Філософія історії: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2010. 192 с.
5. Добронравова І. С. Практична філософія постнекласичної науки про наукову істину та людську свободу. Філософія освіти. 2014. № 2. С. 224 – 234.
6. Доманська Е. Історія та сучасна гуманітаристика: дослідження з теорії знання про минуле. Київ: Ніка-Центр, 2012.
7. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. Львів, 1999.
8. Зашкільняк Л. Сучасна світова історіографія. Посібник для студентів історичних спеціальностей університетів. Львів, 2007.
9. Еванс Р.Дж. На захист історії / З англ. переклав Віктор Дмитрук. Львів, 2008.
10. Рюзен Й. Нові шляхи історичного мислення. Львів: Літопис, 2010.
11. Тойнбі А.Д. Дослідження історії. Київ, 1995. Т.1-2.
12. Яковенко, Н. Українська шляхта з кінця XIV - до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна : [монографія]. Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики. Вид. 2-ге, перегл. і випр. Київ: Критика, 2008. 469 с.
13. Яковенко, Н. Дзеркала ідентичності. Дослідження з історії уявлень та ідей в Україні XVI - початку XVIII століття. К. : Laurus, 2012.
14. Ящук Т. І. Філософія історії: курс лекцій. Навч. посібник. К.: Либідь, 2004. 536 с.

Інформаційні ресурси

Львівський національний університет імені Івана Франка
(www.lnu.edu.ua/faculty/webhistory/sid/index.html)

Предборська І., Ганаба С. Філософія історії. Навчальний посібник.- К.: Університетська книга, 2019, 232 с. -- <https://www.yakaboo.ua/ua/filosofija-istorii-navchal-nij-posibnik.html>

Інститут історії України НАН України (www.history.org.ua/)

Міжнародний комітет історичних наук (www.cish.org/)